

KOMITET POLITYKI NAUKOWEJ

Opinia Komitetu Polityki Naukowej o projekcie Planu działania Narodowego Centrum Nauki na 2026 r.

Dotyczy: na podstawie art. 340 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższymi nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571, z późn. zm.), Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego zwrócił się o zaopiniowanie planu działalności Narodowego Centrum Nauki na 2026 r.

Komitet Polityki Naukowej, po analizie projektu, **pozytywnie opiniuje Plan Działalności Narodowego Centrum Nauki na 2026 r., wskazując jednocześnie na kluczowe mocne i słabe strony dokumentu.**

1. Mocne strony:

- Dokument jest zgodny z ustawą o NCN, obejmując część ogólną (informacje o Centrum, zadania, współpraca międzynarodowa, plan finansowy) oraz szczegółową (mierniki, zadania nowe/kontynuowane). Zawiera 20 tabel z precyzyjnymi harmonogramami konkursów (Tabela 1-5), prognozami mierników na lata 2017-2026 (Tabele 9-17) oraz planami zatrudnienia i inwestycji (Tabela 18-20).
- Dokument precyzyjnie opisuje kluczowe zadania, takie jak: finansowanie badań podstawowych poprzez konkursy (OPUS, PRELUDIUM, SONATA itp.), nadzór nad projektami, audyt wewnętrzny oraz szeroką współpracę międzynarodową (ERA-NET, Weave, partnerstwa europejskie jak Biodiversa+ i inne).
- Stabilność i przejrzystość programów finansowych. W dokumencie przedstawiono plan konkursów krajowych (OPUS 31-32, PRELUDIUM 25, SONATA 22, SONATA BIS 15-16, MAESTRO 17-18) z edycjami OPUS+LAP/Weave, zapewniając ciągłość na wszystkich etapach kariery naukowej. NCN wspiera przygotowanie projektów, SONATINA 11 i Dioscuri V – młodych naukowców i centra doskonałości.
- Szczegółowy harmonogram konkursów (Tabela 1-5) i prognozy mierników (Tabele 9-17) zapewniają transparentność i możliwość monitoringu realizacji celów.
- Solidny plan finansowy i nadzór. Plan finansowy w układzie memoriałowym i kasowym (Tabele 6-8) jest dobrze udokumentowany, z planowaną wysokością przychodów 1,804 mld zł, pochodzącą głównie z budżetu państwa (1,753 mld zł) z prognozą wyniku netto 22 mln zł. Podano szczegółowe koszty finansowania. Kompleksowy nadzór: raporty, kontrole (wg planu kontroli na 2026 r.), audyt wewnętrzny, uproszczone mechanizmy zmian umów np. za zgodą kierownika jednostki.

KOMITET POLITYKI NAUKOWEJ

- Strategiczne priorytety i promocja. Podkreślenie znaczenia open science (DMP, OA polityka zaktualizowana 2025, FAIR), równości płci, greening research. Wszechstronna promocja: webinaria, Dni NCN, media społecznościowe, podcasty, Nagroda NCN (3 grupy dyscyplin). Współpraca z NAWA, NCBR, ABM, Fulbright – wzmacnia ekosystem nauki.

2. Słabe strony:

- Dokument oparty na Projekcie ustawy budżetowej z września 2025 r. nie uwzględnia środków z obligacji Skarbu Państwa przekazanych w grudniu 2024 r., których włączenie planowane jest dopiero w I kwartale 2026 r. po zmianie planu finansowego. Dyrektor w słowie wstępnym podkreśla niewystarczającą wysokość dotacji budżetowej w relacji do potrzeb i potencjału naukowego, co tworzy napięcie między ambicjami a realiami finansowymi (przychody 1,804 mld zł vs rosnące oczekiwania).
- Planowane wydatki majątkowe na poziomie 1,6 mln zł (Tabela 6-7) stanowią marginalną część budżetu (0,09% przychodów), co może hamować modernizację infrastruktury biura NCN i rozwój narzędzi cyfrowych.
- Ograniczona precyzja prognoz konkursowych. Brak podziału środków na grupy dyscyplin (HS, NZ, ST), przed zamknięciem naborów, uzasadniony zmiennością liczby i wartości wniosków, co zmniejsza dokładność planowania i monitoringu dysproporcji pomiędzy dyscyplinami.
- Potencjalne luki w nadzorze i ewaluacji. Raporty okresowe i kontrole (pkt 2.3) opierają się na Planach kontroli/audytu 2026 r., ale brak jest danych o liczbie planowanych kontroli czy odsetku projektów wysokiego ryzyka.
- Niewystarczająca promocja transferu wiedzy. Kontynuacja TANGO z NCBR (Proof of Concept) pozostaje w fazie rozmów, bez konkretnych założeń czy budżetu.

Rekomendacje: Dokument zasługuje na pozytywną ocenę za strategiczną klarowność i zgodność z misją NCN, ale wymagać będzie aktualizacji po włączeniu nowych źródeł finansowania. Dokument w niewystarczający sposób uwzględnia ryzyko występowania dysproporcji pomiędzy dyscyplinami na etapie planowania i w fazie ich monitorowania. Wzmocnienie promocji otwartej nauki (FAIR, OA) oraz umiędzynarodowienia (np. Dioscuri, POLONEZ BIS) dobrze wpisuje się w priorytety polityki naukowej Polski.

prof. dr hab. Ewa Gruza
Przewodnicząca KPN
Warszawa, dn. 28 stycznia 2026 r.